

Aleg 732

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o krajowej średniej szkole rolniczej i folwarku
w Czernichowie za rok szkolny 1909/10.

Wysoki Sejmie!

Podobnie jak lat poprzednich i w ubiegłym roku liczba zgłaszających się kandydatów do szkoły Czernichowskiej była znacznie większą, niż ilość miejsc wolnych, z pośród 113 zgłoszeń można było uwzględnić tylko 28, w tej zaś liczbie przyjęto 9 uczniów na podstawie egzaminu wstępnego.

Zachowanie się młodzieży w ciągu roku szkolnego było poprawniejsze, znać, że zdołano usunąć wiele powodów, które przyczyniały się w ostatnich czasach do pewnego rozluźnienia karności szkolnej i należytego toku nauki.

Pod względem naukowym szkoła czernichowska w ciągu całego roku wypełniała swoje zadanie normalnie. Wyniki z egzaminów okazały się zadawalniające, zwłaszcza, skoro zważymy, że w tej szkole zawsze mamy do czynienia z uczniami średnio uzdolnionymi a często i niedostatecznie przygotowanymi. Z 16 uczniów siadających po ukończeniu III. r. do egzaminu głównego, 5-ciu zdało ten egzamin z odznaczeniem, 11-tu zaś z postępek dobrym.

Napływ uczniów pochodzących z Galicyi jest zawsze dość słaby, jakkolwiek procentowo podniósł się w ostatnich latach. W ostatnim roku zapisało się do szkoły 23 uczniów, pochodzących z Galicyi, czyli 40% ogólnej frekwencji. Z kraju zgłaszają się przeważnie jednostki niezamożne, dla których opłata kilkuset koron rocznie jest zaporą do wstąpienia do zakładu, dlatego chcąc podnieść napływ uczniów ze sfer rolniczych kraju naszego, należałoby podnieść liczbę wolnych miejsc funduszowych, gdyż dotychczasowe 4 miejsca na trzech latach są nie wystarczające. Dlatego w roku przyszłym przedłożymy Wys. Sejmowi wniosek powiększenia miejsc funduszowych w Czernichowie obok jednoczesnego wniosku podwyższenia dotychczasowych opłat za utrzymanie, które są stosunkowo za niskie przy obecnej drożyznie, zwłaszcza artykułów spożywczych.

W roku szkolnym 1909/10 nadaliśmy dwa wolne miejsca funduszowe: Kazimierzowi Nadaehowskiemu, uczniowi II. roku, synowi óficyalisty i Józefowi Sikorskiemu, uczniowi I. roku, synowi włościanina.

W składzie grona nauczycielskiego zaszły w ciągu roku szkolnego następujące zmiany. Jak już wspomnieliśmy w zeszłorocznem sprawozdaniu przez powołanie Dra Surzyckiego na profesora Studium rolniczego w Krakowie, opróżniona została

katedra rolnictwa w krajowej szkole w Czernichowie. Na podstawie rozpisanego konkursu posadę tę nadaliśmy prowizorycznie p. Witoldowi Staniszkisowi, asystentowi rolnictwa przy Uniwersytecie Jagiellońskim. Zarazem wniósł do Wydziału krajowego prośbę D-r Leszek Dziama, nauczyciel języków i historii, o przeniesienie go w stały stan spoczynku. Załatwiając tę prośbę przychylnie, zarządziliśmy na razie zastępstwo aż do chwili zamianowania nowego profesora w osobie D-ra Tadeusza Mendrysa, nauczyciela Seminarjum nauczycielskiego w Krakowie.

Wreszcie doychczasowy zarządca folwarku i nauczyciel do nauk praktycznych p. Kuchée przeniesiony został do krajowej szkoły rolniczej w Bereznicy, na jego zaś miejsce przyjęliśmy do Czernichowa na razie prowizorycznie p. Kazimierza Bilińskiego, praktycznego agronoma.

Uchwałą Wys. Sejmu został w r. 1908 umormowany etat płac nauczycieli krajowej szkoły rolniczej w Czernichowie, zaś w r. 1909 podwyższone zostały pobory prefektów i pisarza. Jedynie płaca kasyera nie była objęta owymi podwyższciami. Ze względów słuszności przedkładamy obecnie Wys. Sejmowi wniosek podwyższenia temu funkcyonaryuszowi płacy z 2400 na 2600 koron.

W preliminarzu szkoły na r. 1911 wstawiliśmy następujące nadzwyczajne kredyty. W rubryce V. wydatków szkolnych 1200 koron na dokupno koni administracyjnych i 5323 koron potrzebne na koszt adaptacji budynków. Z kwoty tej przeznaczono 1795 kor., na urządzenie trzech sal, na miejsce dla przygotowania się do nauki, w korytarzu przed salami wykładowemi, 2227 kor. na ułożenie twardych podłóg w dwóch salach wykładowych i w pięciu pokojach profesorskich, wreszcie 1200 koron na wybudowanie rozmnażalni w ogrodzie szkolnym.

Wstawiliśmy wreszcie w rubryce IX. wydatków szkolnych nadzwyczajny kredyt 1000 koron na koszt urządzenia promu na linie pod Czernichowem.

Od dawna tak szkoła, jak i folwark czernichowski, domagają się tego ułatwienia komunikacyi. Ponieważ nie ma nadziei, ażeby w najbliższej przyszłości stanął projektowany most na Wiśle pod Czernichowem, przeto jest ze wszech miar wskazanem urządzić tymczasowo między Czernichowem, przeto jest ze wszech miar wskazanem urządzić tymczasowo między Czernichowem a Brzeźnicą stałsze połączenie za pomocą promu na linie. Koszta urządzenia takiej komunikacyi wynosić będą z górą 2000 koron, ponieważ jednak fundusz krajowy posiada linę stalową, zakupioną dla przewozu pod Haliczem, obecnie nie potrzebną, przeto ta lina może być zużyta dla urządzić się mającego przewozu pod Czernichowem, skutkiem czego ogólny koszt budowy wyniesie najwyżej 1000 koron.

F O L W A R K.

Zamknięcia rachunkowe z ostatnich kilku lat świadczą, że dochód w kilku najważniejszych pozycjach gospodarstwa folwarcznego stale się podnosi, nie tylko dzięki wyższym cenom ale i z powodu większej produkcji. Mianowicie występuje podniesienie się przychodów przy roli, lesie i wiklinach. Zamknięcie rachunkowe folwarku za r. 1909 okazało się znacznie korzystniejszym od budżetu, gdyż wykazało nadwyżkę dochodów w kwocie 3271 koron. Po uskutecznieniu nadzwyczajnych robót budowlanych, które wymagały wstawienia dwóch większych kredytów do preliminarza folwarku na r. 1911, jesteśmy upewnieni, że folwark czernichowski począwszy od r. 1912 przynosić będzie stale stosunkowo dość znaczne dochody, o ile kłęski elementarne spodziewanych plonów w danym roku nie zniszczą.

Gospodarstwo folwarczne w Czernichowie, mając obszar pięćdziesięciu morgów gruntów pod uprawą, nie może wyprodukować potrzebnej ilości słomy i karmy dla utrzymania inwentarza. Dlatego od szeregu lat wstawiano na ten cel do budżetu odpowiednią kwotę, w ostatnich latach 1800 koron. Skutkiem znacznego podskoczenia cen targowych na słomę i karmę, w przecięciu o 40%, w ostatnich dwóch latach wyznaczony kredyt na dokupno tych artykułów okazał się nie wystarczającym i dlatego w zamknięciach rachunkowych występowały w tej pozycyi dość znaczne przekroczenia. Poleciliśmy zatem Dyrekcji zrobić dokładną kalkulację na cały rok

zapotrzebowania karmy dla inwentarza żywego na folwarku czernichowskim i na tej podstawie obliczyć ściśle wysokość kredytu potrzebnego na dokupno słomy i karmy. Dyrekcyja uskuteczniła te obliczenia, biorąc za podstawę obecny stan inwentarza żywego w Czernichowie, składającego się: z koni sztuk 8, krów 12, jałownika 3, buhaja 1 i świń 6 sztuk. Obliczenia te wykazały, że przy dzisiejszych cenach targowych na dokupno słomy i karmy trzeba wydać przynajmniej 3000 koron. Do preliminarza wstawiliśmy jednakże niższą kwotę, mianowicie 2500 koron, spodziewając się i cen niższych i większej własnej produkcji.

W styczniu 1910 r. odnowiliśmy kontrakt wdzierżawienia krajowemu Związkowi przemysłowemu we Lwowie wyrębu wikliny w Czernichowie na lat trzy. Na podstawie tej umowy Związek przemysłowy zobowiązał się na razie płacić po 3 kor. za cetnar metr. łożiny, skoro jednak fundusz krajowy wybuduje własnym kosztem szopę i sadzawkę do moczenia, wówczas Związek oprócz czynszu 400 koron rocznie płacić będzie i za każdy cetnar produkcji o 20 gr. więcej. Z tego powodu Wydział krajowy mając zapewniony większy dochód około 800 koron, postanowił przystąpić zaraz do budowy szopy i moczarni kosztem 5.800 koron, a potrzebną na ten cel kwotę wstawił do preliminarza folwarku na rok 1911.

Również wstawiliśmy dodatkowo kredyt 3972 kor. na rekonstrukcyę pieca wapiennego, gdyż okazało się, że kwota 4000 kor. preliminowana i uchwalona przez Wysoki Sejm na r. 1910 jest niewystarczającą, albowiem piec wymaga gruntownej reperacyi. Czynsz dzierżawny z pieca początkowo przynosić będzie tylko 1000 kor. Dyrekcyja jednak zapewnia, że skoro będzie uregulowana komunikacya na Wiśle przez urządzenie promu na linie, wówczas czynsz dzierżawy z pieca będzie można podnieść w dwójnasób.

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego o krajowej sredniej szkole rolniczej i folwarku w Czernichowie.
2. Sejm ustanawia począwszy od 1. stycznia 1911 r. następujące pobory kasyera krajowej szkoły w Czernichowie: płacę o rocznych 2600 koron, wolne pomieszczenie oraz prawo do poboru pięciu dodatków pięcioletnich po 240 koron rocznie.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Marszałek krajowy:

Badeni w. r.

Sprawozdawca:

Dr. Tadeusz Pilat w. r.

Członek Wydziału krajowego.

Sprawozdanie

Dyrekcji krajowej średniej szkoły rolniczej w Czernichowie za rok szkolny 1909/10.

Na rok szkolny 1909/10 zgłosiło się do 15 lipca 1909 kandydatów 113, z czego 38 po przeprowadzonej korespondencji wniosło podania o przyjęcie (19) lub pozwolenie składania egzaminu wstępnego (19). Z liczby 19 mających składać egzamin, złożyło egzamin z dobrym postępem 10, nie złożyło 5 a 4 nie przyjechało na termin.

Ponieważ na rok szkolny 1909/10 zapisało się 18 uczniów na rok III., na rok II. uczniów 16, można więc było przyjąć na rok I uczniów 28. Z tej liczby przyjęto 19 bez egzaminu a 9 na podstawie złożenia egzaminu wstępnego. Z 19 przyjętych bez egzaminu przyjechało w terminie 17 uczniów, z 10 kandydatów, którzy złożyli egzamin wstępny jednego nie można było przyjąć dla braku wszelkich środków utrzymania a jeden opuścił szkołę po kilku dniach.

Zmiany jakie zaszły w liczbie uczniów w ciągu roku szkolnego znajdują się w rozdziale: „Frekwencja uczniów“.

W programie nauk nie zaszły żadne zmiany, natomiast skutkiem znacznych zmian w składzie grona nauczycielskiego rozkład przedmiotów ulegał w półroczu zimowem częstym i daleko idącym zmianom. Sprawy te szczegółowo objaśnia rozdział, dotyczący składu osobistego grona nauczycielskiego, tutaj zaznaczyć należy, że wobec nieobsadzenia w terminie posadyn auczyciela zajęć praktycznych i zarządcy folwarku nie tylko nauka zajęć praktycznych nie była udzielaną wcale na roku I. i II. przez 4 miesiące w roku, ale zarząd folwarku w tymże czasie oraz ćwiczenia praktyczne na roku III. cierpiały bardzo skutkiem tego, że nowo zamianowanemu profesorowi administracyi po za jego obowiązkami nauczycielskimi powierzono zarząd folwarku i prowadzenie ćwiczeń praktycznych z uczniami roku III. Trudności stąd wynikające, same przez się, były tem większemi, że kierownictwo całego zakładu czernichowskiego skutkiem urlopowania chorego dyrektora szkoły J. F. Sikorskiego spoczywało od dnia 6. października do 26. października w rękach X. Władysława Jelonka a od 26. października do 1. lutego 1910 w rękach profesora Dra Leona Nowakowskiego, którzy, szczególnie po przeniesieniu p. Edwarda Kuschégo, byłego nauczyciela zajęć praktycznych, z dniem 1. grudnia 1909 na nauczyciela do niższej szkoły rolniczej w Bereźnicy, mimo najlepszych chęci, nie byli w możności udzielić potrzebnych wyjaśnień profesorowi administracyi, nieobeznanemu zupełnie ani z zakresem nauki w szkole ani z folwarkiem ani z miejscowymi warunkami gospodarstwa.

Nic dziwnego, że wśród takich okoliczności sprawy folwarku musiały niedomagać a nauka przedmiotów, wykładanych przez profesora administracyi albo nie mogła być wyczerpaną w całości, albo ograniczyć się musiała do wykładu bez należytego powtórzenia wyłożonego.

Pilność uczniów w ciągu całego pierwszego półrocza pozostawiała wiele do życzenia. Należy jednak zauważyć, że ten brak pilności w przykładaniu się do niektórych przedmiotów wywołany niejako być musiał skutkiem ciągłych zmian w gronie nauczycielskiem a nie mniej i tą okolicznością, że skutkiem stałego braku jednej siły nauczycielskiej (posada bowiem nauczyciela matematyki, fizyki i meteorologii po spensjonowaniu profesora Dra Ludwika Birkenmajera nie była na rok szkolny 1909/10 wcale obsadzona), urlopowania chorego dyrektora J. F. Sikorskiego przez blisko 4 miesiące i nieobsadzenie posady po p. Kuschéem od 1. grudnia 1909 do 1. kwietnia 1910, niepodobieństwem było zająć wszystkie godziny nauki w tygodniu przez pozostałych a uszczuplonych o liczbę trzech, nauczycieli. Łatwo pojąć, że tego rodzaju niedostatek musi się odbić ujemnie na pilności uczniów, nie mających żadnego zajęcia w kilku godzinach tygodniowo.

W miarę zmieniania się tych warunków od początku półrocza drugiego wzrastała i pilność uczniów, a choć nie dało się wszystkiego naprawić, to przecież wynik egzaminów rocznych świadczy wymownie ze niedostateczną pilność w pierwszym półroczu należy częściowo przypisać okolicznościom niezależnym najzupełniej od uczniów. (Patrz „Kronika Szkoły“ ustęp o egzaminach).

Zachowanie się uczniów również oscylowało w tym roku bardzo. Przyczyny tego zjawiska były omawiane w sprawozdaniach Dyrekcyi z roku 1907/8 i 1908/9, dosyć więc wskazać na nie. Natomiast dzięki większej niż dotąd, jednomyślności grona nauczycielskiego, ożywionego gorącą miłością dla młodzieży szkolnej, bałamucionej przez ostatnich lat kilka w sposób wprost niezrozumiały dla ludzi pracujących dla przyszłości, należy z wiefką radością podnieść, że usiłowania naprawy złego osiągnęły duże, nadspodziewanie dodatnie, rezultaty i że końcowe miesiące roku szkolnego pod względem zachowania się nie pozostawiały niemal nic do życzenia.

Ponieważ sprawy wychowywania młodzieży szkolnej poczynają wracać do właściwego koryta, można spodziewać się z całą pewnością, że i w szkole czernichowskiej sprawy te pójdą nadal należytą drogą, bez jakichkolwiek wstrząśnień

K u r a t o r y a s z k o ł y .

1) Antoni hr. Wodzicki, c. k. tajny Radca poseł na Sejm krajowy, właściciel dóbr, członek kuratoryi szkoły ze strony c. k. Towarzystwa rolniczego krakowskiego, prezes kuratoryi ;

2) Dr. Adam Federowicz. c. k. Radca Dworu, delegat c. k. Namiestnika, właściciel dóbr, członek kuratoryi szkoły ze strony c. k. Rządu ;

3) Dr. Wttołd Milieski, właściciel dóbr, członek komitetu c. k. Towarzystwa rolniczego krakowskiego, wice-prezes Rady powiatowej krakowskiej, członek kuratoryi szkoły ze strony Wydziału krajowego ; ¹⁾

4) Dr. Emil Godlewski, profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, były dyrektor Studium rolniczego w Krakowie, członek kuratoryi szkoły ze strony Wydziału krajowego ; ²⁾

5) Jan Feliks Sikorski, dyrektor szkoły, członek-referent (patrz grono nauczycielskie).

Jan Skalski, kasyer Rady powiatowej w Krakowie, sekretarz Kuratoryi szkoły.

¹⁾ ustąpił z kuratoryi szkoły z końcem pierwszego półrocza roku szkolnego 1909/10.

²⁾ powołany do kuratoryi szkoły przez Wydział krajowy z dnem 27 lutego 1910.

G r o n o n a u c z y c i e l s k i e .

Dyrektor.

1) Jan Feliks Sikorski, dyplomowany agronom, były asystent i docent krajowej Akademii rolniczej w Dublanach, członek-referent Kuratorji szkoły członek Rady powiatowej krakowskiej, nauczyciel rolnictwa i chemii rolnej, przewodniczący kolegium nauczycielskiego, przełożony internatu i zakładów krajowych w Czernichowie, udzielał nauki w 3 godzinach tygodniowo w półroczu letniem.

Profesorowie.

2) Ks. Władysław Jelonek, kapelan i katecheta, kanonik exp., nauczyciel religii i języka polskiego, prefekci internatu szkolnego, zawiadowca kaplicy zakładowej i biblioteki szkolnej, udzielał nauki w 17 godzinach tygodniowo w półroczu zimowem, a w 9 godzinach w letniem. W czasie od 6—26. października 1909 zastępował dyrektora szkoły, a z rozporządzenia Wydziału krajowego z 24. listopada 1909 do L. 131.248 udzielał zastępczo w czasie od 25. listopada 1909 do 14. lutego 1910 nauki języka polskiego i historii w 6 godzinach tygodniowo.

3) Konrad Kuhl, inżynier architekt, były asystent c. k. szkoły politechnicznej we Lwowie i c. k. Szkoły realnej we Lwowie, nauczyciel rysunków, budownictwa wiejskiego, miernictwa, melioracji i mechaniki rolniczej, zawiadowca muzeum mechaniki i budownictwa wiejskiego, udzielał nauki w 13 godzinach tygodniowo w półroczu zimowem, a w 14 godzinach, w letniem¹⁾

4) Leon Nowakowski, Dr. filozofii, były nauczyciel szkół średnich rządowych w Królestwie Polskiem, były kierownik szkoły technicznej w Lublinie, nauczyciel botaniki, zoologii, mineralogii i geologii, zawiadowca zbiorów przyrodniczych i ogrodu botanicznego szkolnego, udzielał nauki w 14 godzinach tygodniowo w półroczu zimowem i w 14 godzinach w letniem, w czasie od 26. października 1909 do 1. lutego 1910 zastępował dyrektora szkoły.²⁾

5) Dr. Leszek Dzima, były suplent c. k. gimnazjum Franciszka Józefa we Lwowie i św. Jacka w Krakowie, nauczyciel języka polskiego, niemieckiego, historii i geografii, zawiadowca zbiorów geograficznych, udzielał nauki w 12 godzinach tygodniowo w półroczu zimowem, pismem Wydziału krajowego z 23. listopada 1909 do L. 130.931 otrzymał urlop a rozporządzeniem z dnia 30 listopada 1909 do L. 133.039 przeniesiony został w stały stan spoczynku.

6) Józef Zawadzki, dyplomowany agronom i inżynier-technolog, były chemik stacji cukrowej w Kutnie, były inspektor rolnictwa przy Komitecie c. k. Towarzystwa rolniczego krakowskiego, nauczyciel chemii i technologii rolniczej zawiadowca laboratorium chemicznego i technologicznego, udzielał nauki chemii i technologii rolniczej w 11 godzinach tygodniowo w półroczu zimowem i w 15 godzinach w letniem.³⁾

7) Zygmunt Moczarski, dyplomowany lekarz c. Uniwersytetu warszawskiego były asystent krajowej stacji botaniczno-rolniczej we Lwowie, były asystent krajowej stacji chemiczno-rolniczej w Dublanach, były asystent przy katedrze rolnictwa w krajowej Akademii rolniczej w Dublanach, były nauczyciel zawodowy przy niższej szkole rolniczej w Miłocinie, były inspektor hodowli przy warszawskim związku hodowlanym, nauczyciel anatomii i fizjologii zwierząt domowych, hodowli,

¹⁾ rozporządzeniem Wydziału krajowego z dnia 15. września 1909 do L. 80.688 przydzieloną miał nankę geometrii na roku I. i II.

²⁾ rozporządzeniem Wydziału krajowego z dnia 15. września 1909 do L. 80.688 przydzieloną miał naukę fizyki i meteorologii na roku I. i II. oraz prowadzenie stacji meteorologicznej.

³⁾ tem samem rozporządzeniem Wydziału krajowego przydzieloną miał naukę matematyki na roku I. i II.

mleczarstwa i rybactwa, zawiadowca zbiorów anatomicznych, hodowlanych, mleczarskich i rybackich, udzielał nauki w 16 godzinach w półroczu zimowym i w 10 godzinach w letniem.

8) **Bolesław R u g i e w i c z**, dyplomowany agronom, były sekretarz redakcji Encyklopedyi rolniczej w Warszawie, były administrator dóbr, nauczyciel ekonomii, administracji i organizacji gospodarstw, rachunkowości i statystyki rolniczej, zawiadowca zbiorów administracji, udzielał nauki w 11 godzinach w półroczu zimowym i w 12 godzinach w letniem.¹⁾

9) **Witold Staniszkis**, kandydat nauk przyrodniczych c. Uniwersytetu w Warszawie, były agronom, były asystent przy katedrze chemii rolnej w Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie, nauczyciel rolnictwa i ustaw agrarnych, zawiadowca muzeum i laboratorium rolniczego oraz półka demonstracyjnego, udzielał nauki w 15 godzinach w półroczu zimowym, a w 11 godzinach letniem.

10) **Tadeusz Mendrys**, Dr. fil., były nauczyciel Seminarium nauczycielskiego męskiego w Krakowie, nauczyciel języka polskiego, niemieckiego, historii i geografii, zawiadowca zbiorów geograficznych, udzielał nauki w 12 godzinach w półroczu letniem.

Docenci.

11) **Stanisław Re min**, zarządca lasów hr. Tenczyńskiego, nauczyciel encyklopedyi leśnictwa, zawiadowca zbiorów dla nauki leśnictwa i administrator gospodarstwa lasowego w Czernichowie, udzielał nauki w 3 godzinach tygodniowo w półroczu letniem. Urlopowany pismem Wydziału krajowego z dnia 25 lutego 1910 do L. 21.944 od 15. lutego do 1. czerwca 1910.

12) **Kazimierz Rutkowski**, Dr. med., c. k. weterynarz powiatowy, nauczyciel weterynaryi, udzielał nauki w 2 godzinach tygodniowo przez obydwie półrocza.

13) **Gustaw Malinowski**, Dr. med., lekarz zakładowy, nauczyciel higieny i nauki pomocy w nagłych wypadkach, udzielał nauki w 1 godzinie tygodniowo w półroczu letniem.

Nauczyciel instruktor do robót praktycznych.

14) **Edward Kuschée**, agronom, zarządca folwarku i nauczyciel-instruktor do zajęć praktycznych, udzielał nauki robót gospodarskich w 6 godzinach tygodniowo w półroczu zimowym.²⁾

15) **Kazimierz Biliński**, agronom, zarządca folwarku i nauczyciel-instruktor do zajęć praktycznych, udzielał nauki robót gospodarskich w 6 godzinach tygodniowo w półroczu letniem.³⁾

Prefekci internatu.

1) **Mieczysław Różański**, były nauczyciel szkół ludowych, były nauczyciel krajowej niższej szkoły rolniczej w Kobiernicach, prefekt internatu, pomocnik administracyjny dyrektora.

¹⁾ rozporządzeniem Wydziału krajowego z dnia 15. grudnia 1909 do L. 135.758 przydzieloną miał administrację folwarku i naukę praktyki na roku III. aż do 31. marca 1910.

²⁾ rozporządzeniem Wydziału krajowego z dnia 30. listopada 1909 do L. 121.060 przeniesiony został w charakterze nauczyciela zawodowego do krajowej niższej szkoły rolniczej w Bereźnicy z dniem 1. grudnia 1909.

³⁾ dekretem z dnia 12. lutego 1910 do L. 8.950 mianowany nauczycielem-instruktorem i zarządcą folwarku. Objął posadę 1. kwietnia 1910.

2) Bronisław Trepka, były suplent c. k. gimnazjum w Wadowicach, prefekt internatu. ¹⁾

3) Józef Kowalski, prefekt internatu. ²⁾

Lekarz zakładowy.

Gustaw Malinowski, Dr. medycyny, zarządzający infirmerią szkolną, docent higieny.

Kancelarya dyrekcyi.

Dyrektor: Jan Feliks Sikorski, j. w.

Kasyer: Jan Terlikiewicz.

Pisarz: Regiusz Mierzwiński.

Ogrody zakładowe.

Ogrodnik: Jan Białobok, zarządzający ogrodem i parkiem zakładowym, ogrodami pomologicznym i warzywnym, wreszcie plantacyami łoży koszykarskiej.

Pomocnik ogrodnika: Anteni Sułek

Wizytacje zakładu.

W okresie roku szkolnego 1909/10 odbyli wizytacje zakładu następujący przedstawiciele władz szkolnych:

19. i 20. października 1909, Dr. Tadeusz Pilat, Wice-marszałek krajowy, Szeff Departamentu III., c. k. Radca dworu.

5. i 6. listopada 1909, Dr. Ignacy Szyszyłowicz, profesor Uniwersytetu we Lwowie, kierownik krajowej stacji botaniczno-rolniczej we Lwowie.

15 kwietnia 1910, W. Struszkiewicz, c. k. Radca dworu przy c. k. Ministerstwie rolnictwa.

21. czerwca 1910, Dr. Emil Godlewski, profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego, kurator szkoły.

12. lipca 1910, Dr. Emil Godlewski, j. w. i Dr. Edward Janczewski, profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego, c. k. Radca dworu jako delegat Kuratoryi szkoły.

12., 13. i 14. lipca 1910, Konstanty Jasiński, krajowy inspektor szkół rolniczych przy Wydziale krajowym.

Sprawy osobiste.

Dekretem z 17. sierpnia 1909 do L. 82.368 Wydział krajowy zamianował p. Bolesława Rugiewicza prowizorycznie nauczycielem administracyi i organizacyi gospodarstw przy tutejszej szkole.

Dekretem z 24 sierpnia 1909 do L. 93.542 Wydział krajowy zamianował p. Zygmunta Moczarskiego prowizorycznie nauczycielem anatomii i fizyologii zwierząt domowych i nauki hodowli.

¹⁾ za rozporządzeniem Wydziału krajowego z dnia 24. listopada 1909 do L. 131.248 objął zastępczo naukę języka niemieckiego od 25. listopada 1909 do 14. lutego 1910 w 4 godzinach tygodniowo.

²⁾ za rozporządzeniem Wydziału krajowego z dnia 24. listopada 1909 do L. 131.248 objął zastępczo naukę geografii i języka niem. od 25. listopada 1909 do 14. lutego 1910 w 3 godzinach tygodniowo

Rozporządzeniem z dnia 15. września 1909 do L. 80.688 Wydział krajowy poleca Dyrekcji szkoły przydzielenie nauki przedmiotów udzielanych poprzednio przez emerytowanego prof. Dra Ludwika Birkenmajera, nauczycielom Konradowi Kuhlowi, Dr. Leonowi Nowakowskiemu i Józefowi Zawadzkiemu.

Dekretem z dnia 14. września 1909 do L. 100.344 Wydział krajowy zamianował p. Witolda Staniszkisa prowizorycznie nauczycielem rolnictwa przy tutejszej szkole.

Rozporządzeniem z dnia 29. września 1909 do L. 106.774 Wydział krajowy udziela choremu dyrektorowi J. F. Sikorskiemu 6-o-tygodniowego urlopu i powierza zastępstwo w Dyrekcji X. Władysławowi Jelonkowi.

Rozporządzeniem z dnia 22. października 1909 do L. 100.909 Wydział krajowy przyjmuje do wiadomości rezygnację X. Władysława Jelonka z zastępstwa w Dyrekcji szkoły i powierza tę funkcję Dr. Leonowi Nowakowskiemu.

Dekretem z dnia 30. listopada 1909 do L. 121.060 Wydział krajowy mianuje p. Edwarda Kuscheego, dotychczasowego nauczyciela-instruktora i zarządcę folwarku w Czernichowie nauczycielem zawodowym przy krajowej niższej szkole rolniczej w Bereźnicy z dniem 1 grudnia 1909.

Rozporządzeniem z dnia 16. listopada 1909 do L. 123.927 Wydział krajowy przedłuża urlop choremu dyrektorowi J. F. Sikorskiemu do 15. stycznia 1910 r.

Rozporządzeniem z dnia 23. listopada 1909 do L. 130.931 Wydział krajowy udziela urlopu nauczycielowi Dr. Leszkowi Działie.

Rozporządzeniem z dnia 24. listopada 1909 do L. 131.248 Wydział krajowy poleca Dyrekcji szkoły zastępcze rozdzielanie przedmiotów nauk, udzielanych dotąd przez Dra Leszka Działę.

Rozporządzeniem z dnia 30. listopada 1909 do L. 133.039 Wydział krajowy przenosi nauczyciela Dra Leszka Działę w stały stan spoczynku z dniem 31. stycznia 1910 r.

Rozporządzeniem z dnia 15. grudnia 1909 do L. 135.758 Wydział krajowy powierza zastępcze prowadzenie spraw folwarcznych i nauki zajęć praktycznych w tutejszej szkole prof. Bolesławowi Rügiewiczowi.

Pismem z dnia 29. grudnia 1909 Wydział krajowy udziela z urzędu dalszego urlopu dyrektorowi J. F. Sikorskiemu do 1. lutego 1910.

Dekretem z dnia 3. lutego 1910 do L. 7996 Wydział krajowy mianuje Dra Tadeusza Mendrysa prowizorycznie nauczycielem języka polskiego i niemieckiego, historii i geografii od 15. lutego 1910.

Dekretem z dnia 12. lutego 1910 do L. 8950 Wydział krajowy mianuje p. Kazimierza Bilińskiego nauczycielem-instruktorem do zajęć praktycznych i zarządcą folwarku czernichowskiego.

Pismem z dnia 25. lutego 1910 do L. 21.944 Wydział krajowy udzielił docentowi Stanisławowi Reminowi urlopu do 1 czerwca 1910.

Pismem z dnia 27. lutego 1910 do L. 12.869 Wydział krajowy zawiadamia Dyrekcję szkoły o przyjęciu rezygnacji z Kuratorii szkoły p. Dra Witolda Milieskiego i powołaniu na jego miejsce prof. Dra Emila Godlewskiego sen.

Pismem z dnia 26. czerwca 1910 do L. 67.257 Wydział krajowy zawiadamia Dyrekcję szkoły, że na delegata swego do egzaminów rocznych i głównego zaprosił prof. Dra Emila Godlewskiego, kuratora szkoły.

Ważniejsze rozporządzenia władz szkolnych.

Dekretem z dnia 17. sierpnia 1909 do L. 89.586 Wydział krajowy przyznaje drugie pięćciolecie prof. Dr. Leszkowi Działie, poczynwszy od 1. września 1909.

Dekretem z dnia 3. września 1909 do L. 92.077 Wydział krajowy nadaje miejsce funduszowe w tutejszej szkole uczniowi II. roku Kazimierzowi Nadachowskiemu.

Pismem z dnia 26. listopada 1909 do L. 129.825 Wydział krajowy uwolnił od opłaty czesnego za I. półrocze roku szkolnego 1909/10 czterech następujących uczniów: Władysława Horodyńskiego z III roku, Michała Bauera, Maryana Filipowicza i Józefa Szamowskiego z roku II., prócz tego uwolnieni byli uczniowie roku III w liczbie 8 i uczniowie rok II. w liczbie 6 razem 18.

Dekretem z dnia 26. listopada 1909 do L. 124.765 Wydział krajowy nadaje miejsce funduszowe w tutejszej szkole uczniowi I. roku Józefowi Sikorskiemu, począwszy od 15. września 1909.

Dekretem z dnia 3. grudnia 1909 do L. 132.401 Wydział krajowy nadaje stypendya z fundacji ś. p. Tomasza Bodziocha, sześciu uczniom tutejszej szkoły, a mianowicie: Wacławowi Gałęckiemu i Władysławowi Horodyńskiemu z roku III, Michałowi Bauerowi i Włodzimierzowi Klukowskiemu z roku II. i Tadeuszowi Różańskiemu i Bronisławowi Szymkiewiczowi z roku I.

Dekretem z dnia 19. stycznia 1910 Wydział krajowy nadaje stypendium z fundacji ś. p. Prus Petryczyna, 4 uczniom tutejszej szkoły, a mianowicie: Zygmunтови Kisielewskiemu z roku III, Kazimierzowi Paleologowi i Józefowi Szamowskiemu z roku II i Romanowi Szydłowskiemu z roku I.

Pismem z dnia 25. stycznia 1910 do L. 8.101 Wydział krajowy przesyła kontrakt kupna i sprzedaży wikliny z tutejszych kultur, zawarty z krajowym Związkiem przemysłowym we Lwowie na lat 3.

Dekretem z dnia 20. lutego 1910 do L. 49/IX. c. k. Namiestnictwo Niższej Austrii przyznaje uczniowi I. roku tutejszej szkoły Kazimierzowi Horoszkiewiczowi, stypendium z fundacji Konstantego Zahorskiego.

Dekretem z dnia 4. marca 1910 do L. 3.115 Wydział krajowy nadaje stypendium z fundacji ś. p. Napoleona Jeleńskiego, uczniowi roku I., Aleksandrowi Freytagowi.

Rozporządzeniem z dnia 15. czerwca 1910 do L. 57.120 Wydział krajowy uwalnia od opłaty czesnego za II. półrocze roku szkolnego 1909/10 następujących 12 uczniów: Piotra Biernackiego, Rudolfa Dobrzańskiego, Aleksandra Freytaga, Stefana Gajewskiego, Kazimierza Horoszkiewicza, Tadeusza Kusza, Tadeusza Różańskiego, Józefa Sikorskiego, Romana Szydłowskiego, Bronisława Szymkiewicza i Kazimierza Wereszczyńskiego z roku I. i Kazimierza Paleologa z roku II. Prócz tego zezwala odpisać zapłacone czesne za I. półrocze roku szkolnego 1909/10 uczniowi Tadeuszowi Różańskiemu i 200 koron za utrzymanie w internacie uczniowi III. roku Wojciechowi Stali.

Pismem z dnia 24. czerwca 1910 do L. 2349 c. k. Namiestnictwo we Lwowie odmawia kumulacy 2 stypendyów uczniowi Zygmunтови Kisielewskiemu.

Prace grona nauczycielskiego.

Grono nauczycielskie odbyło w ciągu roku szkolnego 1909/10 dwadzieścia pięć posiedzeń, z czego 11 zwyczajnych a 14 nadzwyczajnych. Na pierwszych odbywały się klasyfikacje uczniów miesięczne, sprawozdania z egzaminów rocznych i półrocznych i t. p. sprawy. Przedmiotem obrad posiedzeń nadzwyczajnych były sprawy pedagogiczne, dotyczące zachowania się uczniów, rozdziału przedmiotów nauki i t. p.

Profesor Konrad Kuhl wykonał następujące prace: 1. Dokończenie budowy Zakładu galicyjskiej rządowej stadniny ogierów w Sądowej Wiszni; 2. Projekt krowiarni w Weryni powiat Kolbuszowa; 3. Budowę krowiarni w Niegoszowiaach, powiat Chrzanowski; 4. Projekt zabudowań gospodarstwa doświadczalnego Uniwersytetu Jagiellońskiego; 5. Projekt stodoły piętrowej w Rabie wyżnej; 6. Projekt ośmioraku w Sierzzy; 7. Projekt stajni dla koni roboczych nowego folwarku w Okocimiu; 8. Projekt drugiej krowiarni tamże.

Nauczyciel Zygmunt Moczarski prócz drobnych artykułów w „Tygodniku rolniczym“ wydał litografowany skrypt anatomii zwierząt (część I.) oraz hodowli bydła i koni.

Nauczyciel Dr. Tadeusz Mendrys przedłożył do druku w „Muzeum“ pracę p. t. „Poglądy Stanisława Staszica na wychowanie i szkołę“.

Dyrektor J. F. Sikorski umieścił w „Landw. u Forstwirtschaft. Unterrichts-Zeitung“ recenzje z wydawnictw rolniczych polskich.

Nauczyciel Witold Staniszkis ogłosił drukiem po polsku pracę swą „Znaczenie kwasu fosforowego w życiu roślin“, a oprócz tego szereg artykułów o ochronie roślin w „Tygodniku rolniczym“.

Profesor Józef Zawadzki ogłosił w „Tygodniku rolniczym“ pracę p. t. „O przygotowywaniu torfu opałowego za pomocą napajania ropą i odpadkami ropnymi z rafinerii.“

Frekwencja uczniów.

Daty, dotyczące narodowości, wyznania, wieku i przygotowania naukowego, wreszcie zawodu rodziców.

	Na roku			w %
	I.	II.	III.	
a) Frekwencja i jej wahania w ciągu roku szkolnego — — — — — — — —				
Zapisało się z początkiem roku szkol. 1909/10	28	16	18	—
Ubyło w ciągu roku szkolnego — — —	4	2	1	—
Z końcem roku szkolnego pozostało — —	24	14	17	—
b) narodowość uczniów:				
polaków — — — — — —	28	16	17	—
rusinów — — — — — —	—	—	1	—
c) wyznania uczniów:				
rzymsko-katolickiego — — — — —	28	16	17	—
grecko-katolickiego — — — — —	—	—	1	—
d) wiek uczniów: (z pozostałych 55)				
16 lat skończonych — — — — —	1	—	—	1·98
17 " " — — — — —	5	1	—	10·90
18 " " — — — — —	6	1	—	12·72
19 " " — — — — —	7	2	2	20·00
20 " " — — — — —	2	1	2	9·09
21 " " — — — — —	2	6	6	25·45
22 " " — — — — —	—	3	3	10·90
23 " " — — — — —	1	—	3	7·27
25 " " — — — — —	—	—	1	1·98
e) przygotowanie naukowe nowo wstępujących uczniów:				
ukończyło 4 klasy gimnazjum lub szkoły realnej — — — — — — — —	20	—	—	83·33
ukończyło 5 klas gimnazjum lub szkoły realnej — — — — — — — —	4	—	—	16·67
przyjęto na podstawie złożonych świadectw —	17	—	—	70·83
przyjęto na podstawie egzaminu wstępnego —	7	—	—	29·17
f) Zawód rodziców uczniów:				
Właścicieli lub dzierżawców dóbr ziemskich —	15	8	11	60·90
Urzędników prywatnych — — — — —	3	2	2	12·72
Urzędników autonomicznych lub rządowych	3	3	1	12·72
Kupców i przemysłowców — — — — —	3	—	1	7·27
Innych zawodów — — — — —	—	1	2	5·49

Władysław Horodyński, Edward Kiwerski, Jan Pełech, Wojciech Stala i Jerzy Terlikiewicz z roku III, razem 23 uczniów.

Kronika szkoły

Rok szkolny 1909/10 rozpoczął się dnia 15. września 1909. W dniach 15. i 16. września odbyły się egzamina wstępne, w dniu 17. września nastąpił przyjazd nowowstępujących uczniów i ich rozmieszczenie, w dniu 18. września przyjechali uczniowie roku II. i III., w dniu 19. września odbyło się uroczyste nabożeństwo na rozpoczęcie nowego roku szkolnego, a w dniu 21. września rozpoczęły się wykłady.

W dniu 4. października 1909 jako w dzień imienin Najjaśniejszego Pana, Cesarza Franciszka Józefa I. odbyło się w kaplicy zakładowej uroczyste nabożeństwo.

W dniu 16. października 1909 odprawionem zostało w kaplicy zakładowej żałobne nabożeństwo doroczne za duszę ś. p. Tadeusza Kościuszki a lekcye rozpoczęły się o godzinie 10 rano.

W dniu 16. października 1909 staraniem Kółka chórzystów uczniów tutejszej szkoły urządono wieczorek humorystyczny z współudziałem artystów teatru ludowego pp. Witosławskiego i Sowińskiego.

W dniu 23. października 1909 odbył się staraniem Towarzystwa koleżeńkiego uczniów tutejszej szkoły uroczysty wieczorek ku uczczeniu pamięci Juliusza Słowackiego. Czysty dochód przeznaczono na T. S. L.

W dniu 8. listopada 1909 uczniowie w godzinach poobiednich przystępowali do św. spowiedzi a w dniu 9. listopada 1909 do św. komunii. W tym dniu lekcye rozpoczęły się o godzinie 2 po południu.

W dniu 10. i 11. stycznia 1910 odbył się egzamin roczny i główny pisemny i ustny byłego ucznia p. Zygmunta Lichodziejewskiego z Jedlnej.

W dniu 24. stycznia 1910 odprawionem zostało w kaplicy zakładowej nabożeństwo żałobne za poległych uczestników powstania z roku 1863.

W dniu 14. i 15. lutego 1910 odbyły się egzamina półroczne z przedmiotów nauki, kończącej się w półroczu a mianowicie: z geografii na roku I., z anatomii i fizjologii zwierząt oraz z fizjologii roślin na roku II., wreszcie z ustaw agrarnych na roku III. Do egzaminów tych przystąpili wszyscy uczniowie roku I., II., i III. i wszyscy złożyli egzamin pomyślnie.

W dniach 18. i 19. lutego 1910 odbyła się w salach laboratorium chemicznego Wystawa ruchoma Ligi pomocy przemysłowej a w sali rekreacyjnej zakładu wykład i pokaz obrazów świetlnych, dotyczących przemysłu krajowego. Zarówno wystawa jak wykład cieszył się nader licznym udziałem publiczności miejscowej i zamiejscowej.

W dniach 26. lutego do 2. marca 1910 odbyły się nauki rekolekcyjne dla uczniów tutejszej szkoły. Nauki dawał X. Zygmunt Janicki, kustorz i gwardyan OO. Reformatorów z Krakowa. Spowiedzi św. słuchali X. Zygmunt Janicki i X. Konrad, reformaci oraz X. Władysław Jelonek.

W dniu 16. kwietnia 1910 urządził w sali rekreacyjnej zakładu wieczorek deklamacyjny znany recytator p. Adolf Dulęba

W dniu 27. maja 1910 Kółko chórzystów urządziło nadspodziewanie udały wieczorek muzyczny-wokalny, który pozwolił ocenić znakomitą metodę uczenia chórów przez nowego nauczyciela chórów p. Wolniewicza.

W dniu 31. maja 1910 przybyło do Czernichowa około 60 uczennic i uczniów Studium rolniczego z Krakowa pod przewodnictwem profesora Dra Surzyckiego dla zwiedzenia szkoły i folwarku.

W dniu 26. czerwca 1910 w godzinach poobiednich odbyła się św. spowiedź uczniów a w dniu 27. czerwca 1910 św. Komunia. Spowiedzi słuchali: X. Zygmunt Janicki z Krakowa i X. Władysław Jelonek

W dniach 28. do 30. października 1909 uczniowie III. roku pod przewodnictwem profesora Józefa Zawadzkiego, Bolesława Rugiewicza i Witołda Staniszkisa

odbyli wycieczkę naukową do dóbr Ordynacji Przeworskiej. Zwiedzano najpierw cukrownię, gdzie przypatrywano się otrzymywaniu soku z buraków, oczyszczaniu soku i wykrystalizowywaniu cukru. Następnie zwiedzano rafinerię, gdzie przerabia się cukier surowy z Przeworska i Łuczki. Po południu zwiedzano browar, będący własnością Ordynacji ale wydzierżawiany. Browar mały, ściśle rolniczy, nie posiadający nowych urządzeń, ale pozwalający na łatwe zorientowanie się w czynnościach wyrobu piwa. Pod wieczór zwiedzano cegielnię z piecem kręgowym, oglądano rozrabianie gliny przy pomocy ciężkiego wózka, włożonego kołmi. Następnego dnia zwiedzano mieczarnię i gorzelnię na 880 hl w Podzamczu. Gorzelnia ta technicznie bardzo dobrze prowadzona, choć ciasna i stara, nie pozwalająca dla braku miejsca na wprowadzenie nowoczesnych urządzeń. W dalszym ciągu zwiedzano gorzelnię w Nowosielcach na 1200 hl. Tu widziano wszystkie nowoczesne aparaty, urządzone przez fabrykę maszyn J. O. X. J. Lubomirskiego i zapoznano się z myciem starego słodu silnie rozcieńczonym kwasem siarkowym oraz z prowadzeniem drożdży metodą Büchelera t. j. przy pomocy kwasu siarkowego. Ciekawem było i to, że większość kotłów parowych w Ordynacji Przeworskiej opalane jest ropą, mieli więc uczniowie możność zaznajomienia się z korzyściami tego cennego krajowego materiału opałowego.

W dniu 8. marca 1910 odbyła się doroczna wycieczka uczniów roku III. pod przewodnictwem profesora Zygmunta Moczarskiego na jarmark koński w Krakowie i dla zwiedzenia rzeźni miejskiej.

W dniu 4. maja 1910 odbyli uczniowie roku III. wycieczkę do Krakowa na targ bydła w Krakowie. Wycieczkę prowadził profesor Bolesław Rugiewicz.

W dniach od 31. maja do 2. czerwca 1910 odbyła się wycieczka uczniów III. roku pod przewodnictwem profesora Józefa Zawadzkiego, Bolesława Rugiewicza i Witołda Staniszkisa do dóbr hr. Resseguierów w Nisku. Gospodarstwo w Nisku obejmuje 25.000 morgów lasu i około 3000 morgów łąk, przeważnie torfowych a zaledwie 1000 morgów roli, z czego znaczna część oddzierżawia się okolicznym właścicielom. Całą wycieczką dyrygował dyrektor dóbr Dr. Juliusz von Venusch. — Po przyjeździe oglądano centralę elektryczną, browar, młyn, tartak, stolarsnię i cegielnię. Centrala produkuje energię elektryczną, obsługującą wszystkie przedsiębiorstwa w gospodarstwie niskiem. Do obsługi dynamo-maszyn służy maszyna parowa o sile 300 H. P. — Dwa kotły parowe wytwarzają ciśnienie 7–8 atmosfer. Dla miejscowych przedsiębiorstw zużywa się prąd o napięciu 360 v. pozostałą ilość prądu przeżyła się o 4 klm. do folwarku Sobot.

Browar nie wielki i dosyć zaniedbany, wyrabia około 15.000 hl piwa rocznie. Słodownia zwykła, słoduje się tylko własny jęczmień. Do przygotowywania brzeczki służą tylko dwa kotły t. j. kadz zacierna zarazem i filtracyjna i kocioł pomocniczy, służący do gotowania z chmielem. Brzeczka ochładza się na kilsztoku, na którym mierzy się ilość brzeczki przy pomocy linijek mierniczych, wprawionych w dno kilsztoku. Z kilsztoku idzie piwo na rurowy chłodnik dla ostatecznego ochłodzenia się, poczem do sali fermentacyjnej i do piwnic. Niską temperaturę otrzymuje się w sposób naturalny, a więc przy pomocy lodu. Mimo prostego urządzenia piwo Niskie ma dosyć duży zbyt. Zarząd dóbr ma zamiar cały browar przerobić i urządzić go wedle nowoczesnych wymagań.

Tartak przygotowuje słupy telegraficzne, bale, progi kolejowe, deski i łąty. W tartaku demonstrowano różnicę w pracy ciężką, starą maszyną 50 konną, nadającą się dziś jedynie do muzeum, a małym 45 konnym motorem elektrycznym. Stolarsnia przygotowuje wszystko, co przy budowie i reperacji 600 zabudowań miejscowego gospodarstwa jest konieczne.

Cegielnia, wybudowana kosztem 240.000 koron prowadzona jest znakomicie. Wyrabia się tu cegłę ciągniętą i tłoczoną i także dachówki; specjalne cegły do kominów i zendrówkę. Miejscowa glina, bardzo dobra o pokładzie do 2 m głębokości, w którym niejednokrotnie znajdują się zczerniałe dęby. Do rozrabiania gliny służą specjalne maszyny, zaopatrzone w noże, walce i ślimacznice. Do suszenia surowych wyrobów służą odpowiednio urządzone suszarnie. Do wypalania zbudowany jest piec kręgowy Dannenberga z podwójnym ciągiem powietrza. Po zwiedzeniu tych

zakładów udano się na folwark Sobót, gdzie demonstrowano kopalnie gliny, odwadnianie kopalni za pomocą pompy centryfugowej, prowadzonej elektrycznością.

W dalszym ciągu zwiedzano oborę, stajnię wreszcie gnojarnię, gdzie obornik i odchody kloaczne, pochodzące z miejscowych koszar wojskowych są preparowane torfem dla odwonienia i dobrego konserwowania. W końcu obejrzano tu role i łąki i wszelkie narzędzia do uprawy roli i łąk służące.

Następnego dnia zwiedzano gospodarstwo lasowe i łąk torfowych. Tu szczegółowo omówiono i demonstrowano podział lasu na rewiry i oddziały, uprawę łąk torfowych, ich osuszanie, zdzieranie i niszczenie darni, niszczenie mchu, obsiew i t. d. Łąki te są dwa razy do roku wydzierżawiane okolicznym gospodarzom przez licytację.

Eksploatacja torfu odbywa się tu na szeroką skalę, a dwie parowe prasy Dolberga dostarcza ją.

W końcu obejrzano szkółki leśne i suszarnię nasion drzew iglastych, opalaną torfem. Do suszarni tej dają szyszki jeszcze zielone, niespękane, a poddane działaniu temperatury 60 C, w ciągu 6—7 dni wydzielają nasienie.

W drodze powrotnej z Niska zatrzymano się w dobrach dzikowskich Exc. hr. Z. Tarnowskiego, gdzie obejrzano stajnię wyścigową, oborę bydła fryzyjskiego, stajnię, radlenie buraków i niektóre narzędzia rolnicze.

W dniu 11. czerwca 1910 uczniowie III roku pod przewodnictwem profesora B. Rugiewicza i Z. Moczarskiego zwiedzili obory i stajnie w Krzeszowicach. Opis tej wycieczki, dzięki uprzejmości Exc. hr. Potockiej, powtarzanej dorocznie, znajduje się w poprzednich sprawozdaniach.

W dniu 17. czerwca 1910 prof. Z. Moczarski demonstrował uczniom III roku wyrób serów w serowni w Wielkich drogach.

Wszystkim P. p. właścicielom za łaskawe zezwolenie na zwiedzanie gospodarstw i za gościnne przyjęcie wycieczek, P. p. Administratorom i Zarządcom poszczególnych gałęzi gospodarstw za niestrudzone i zawsze pouczające demonstracje składam na tem miejscu imieniem szkoły najserdeczniejsze „Bóg zapłać“.

Egzamina roczne i główny odbyły się w roku szkolnym 1909/10 w czasie od 2 14 lipca włącznie.

Z 21 uczniów I roku, przystępujących do egzaminu, następujący uzyskali przejście na rok II:

1) Piotr Biernacki, 2) Ludwik Byszewski, 3) Leon Chmieliński, 4) Rudolf Dobrzański z odznaczeniem, 5) Aleksander Freytag, 6) Stefan Gajewski z odznaczeniem, 7) Boguchwał Gniazdowski, 8) Jerzy Grochowski, 9) Stefan Kiedrzyński z odznaczeniem, 10) Witold Kulesza, 11) Tadeusz Kusz, 12) Jan Myszkowski, 13) Tadeusz Rożański, 14) Kazimierz Ściborowski, 15) Józef Sikorski, 16) Mieczysław Starzewski, 17) Stanisław Szeliski, 18) Roman Szydłowski z odznaczeniem, 19) Bronisław Szymkiewicz z odznaczeniem, 20) Kazimierz Wereszczyński. Jednemu pozwolono składać poprawkę po wakacjach z jednego przedmiotu.

Z 14 uczniów roku II, przystępujących do egzaminów, następujący uzyskali przejście na rok III:

1) Edward Baczyński, 2) Michał Bayer, 3) Wojciech Doliński, 4) Maryan Filipowicz, 5) Kazimierz Nachadowski, 6) Antoni Niwiński, 7) Kazimierz Peleolog, 8) Jan Piotrowski, 9) Jerzy Rossman z odznaczeniem, 10) Kazimierz Sawicki, 11) Józef Szamowski, 12) Kazimierz Szulistański.

Dwóm uczniom pozwolono składać poprawkę po wakacjach z jednego przedmiotu.

Na 16 uczniów roku III, przystępujących do egzaminów rocznych, wszyscy złożyli te egzamina i wszyscy przystąpili do egzaminu głównego, który odbył się w dniach 12, 13 i 14 lipca 1910 roku.

W skład komisji egzaminacyjnej pod przewodnictwem dyrektora J. F. Sikorskiego wchodził: prof. Z. Moczarski, B. Rugiewicz i W. Staniszkis. Egzamin odbył się w obecności: krajowego inspektora szkół rolniczych p. Jasińskiego, delegata kuratorii szkoły prof. Dra E. Janczewskiego, delegata Wydziału krajowego a Kuratora szkoły prof. Dra E. Godlewskiego sen. i delegata c. k. Namiesznika a Kuratora szkoły Dra Adama Fedorowicza.

Egzamin główny złożyli :

1) Seweryn Chrzanowski z Jastrzębnik, 2) Wacław Gałęcki z Wólki, 3) Władysław Horodyński z Sieklówki górnej, 4) Krzysztof Jakubowicz z Puźnik z odznaczeniem, 5) Wiktor Jakubski z Sewastopola z odznaczeniem, 6) Władysław Jarzyński z Zagórza, 7) Zygmunt Kisielewski z Nowego-Wiśnicza, 8) Edward Kiwerski z Łaszczówki z odznaczeniem, 9) Stanisław Łuczycki z Głupic, 10) Zygmunt Marcinkowski z Blizkowic z odznaczeniem, 11) Jan Pełech z Uhrynowa, 12) Jerzy Plantowski z Sobiena z odznaczeniem, 13) Wojciech Stala z Krasnego, 14) Maryan Statkowski z Rządźnika, 15) Jerzy Terlikiewicz z Brześcia litewskiego i 16) Zygmunt Zambrzycki z Warszawy.

W myśl § 20 statutu organizacyjnego szkoły świadectwa główne kwalifikacyjne po odbyciu, przynajmniej jednorocznej praktyki gospodarskiej, otrzymali :

1) Włodzimierz Smoleński	ukończył szkołę	w roku	1908
2) Bolesław Ankiewicz	"	"	1908
3) Jan Jurkowski	"	"	1908
4) Stanisław Żurowski	"	"	1907
5) Teodor Wiśniewski	"	"	1906
6) Roman Pers	"	"	1902
7) Zygmunt Łempicki	"	"	1906
8) Floryan Gorczyński	"	"	1895
9) Witold Poten	"	"	1908
10) Edmund Lelesz	"	"	1907

Zbiory i pracownie.

1) Laboratorium chemii ogólnej i technologii rolniczej.

Z ważniejszych nabytków zanotować należy: Aparat gazolinowy, odstąpiony przez krajową Stację chemiczno rolniczą w Dublinach, wartości 500 koron. Beczka żelazna do gazoliny. Dwa aparaty Kippa. Palnik benzynowy. Aparat do obliczania ilości drożdży. Model szklany baterii dyfuzyjnej wartości około 200 koron, wykonany przez profesora J. Zawadzkiego. 22 palniki gazowe Götze'go i instalacja rur gazowych. Prócz tego zakupiono z kredytu nadzwyczajnego szafę do zbiorów technologii.

2) Zbiory nauk przyrodniczych i ogródek botaniczny.

Dla gabinetu fizycznego zakupiono: Model wagi, model wagi dziesiętnej, aparat do doświadczeń zasadniczych zjawisk elektryczności statecznej, elektroskop i elektrofor. Dla ogródka botanicznego zakupiono kosiarkę ręczną. Z funduszków ogólnych zakupiono jedną oszkloną szafę na aparaty fizykałne.

3. Zbiory machin i narzędzi rolniczych, miernicze i niwelacyjne.

Między innymi zakupiono: Kartoflarkę Cegielskiego „Alexandria“, bronę talerzową angielską, wałek Campbellai, dwie łopaty do buraków, a dalej łatę niwelacyjną wysuwaną do 4 m., łatę do mierzenia profilów i 6 sztuk tyczek do trasowania.

4. Zbiore rolnicze, laboratorium rolnicze i półko demonstracyjne.

Celem umożliwienia prac chemiczno-rolniczych nabyto aparat gazolinowy za kwotę 798 koron. Pozatem zbiory nasion w dalszym ciągu bądź odnowiono, bądź

kompletowano. Bardzo doniosłego dla nauki rolnictwa znaczenia jest fakt przeniesienia pólka demonstracyjnego dla uczniów w sąsiedztwo parku szkolnego. Przez furtkę, umieszczoną w ogrodzeniu parku, uczniowie w godzinach rekreacyjnych mogą korzystać z pólka demonstracyjnego. Pólko to zostało ogrodzone siatką drucianą i posiada stodołę do swego użytku.

5. Zbiory anatomii zwierząt, hodowlane i mleczarskie.

Uczniowie roku II. wykonywali na ćwiczeniach własnoręcznie preparaty zotomiczne, a uczniowie roku III. w mleczarni szkolnej ćwiczyli się w wyrabianiu masła i serów oraz raz na miesiąc oznaczali tłuszcz w mleku krów obory czernichowskiej. Z funduszków ogólnych zakupiono dla zbiorów anatomii szafę oszkloną na preparaty uczniów. Przybyło kilka czaszek końskich, bydłych i świńskich za cenę 62 koron, między innymi nader cenna czaszka 32 letniego ogiera ardeńskiego, ofiarowana przez W. P. Józefa Pacułę, koniuszego hr. Potockich w Krzeszowicach. Miejscowy laborant zestawiał kolekcję 30 garniturów zębów bydłych (zakupionych w miejscowej rzeźni). Zakupiono 20 garniturów narzędzi do zotomicznych ćwiczeń dla uczniów za kwotę 200 koron.

Biblioteka szkolna.

Do 15 lipca 1909 roku biblioteka szkolna liczyła 4212 dzieł w 4958 tomach. W roku szkolnym 1909/10 przybyło dzieł 235 w 333 tomach, razem więc liczy dzieł 4447 w 5291 tomach. Przybytek odnosi się do następujących działów:

III. Literatura i sztuka	— — — — —	dzieł	11	tomów	12
IV. Beletrystyka	— — — — —	„	62	„	129
V. Historia polska	— — — — —	„	12	„	14
VI. Geografia	— — — — —	„	6	„	6
VII. Matematyka	— — — — —	„	1	„	1
VIII. Nauki przyrodnicze	— — — — —	„	4	„	5
IX. Gospodarstwo wiejskie	— — — — —	„	114	„	121
X. Technologia	— — — — —	„	2	„	3
XI. Inżynieria	— — — — —	„	2	„	2
XII. Ekonomia, statystyka, prawo	— — — — —	„	5	„	11
XIII. Podręczniki szkolne	— — — — —	„	9	„	16
XIV. Czasopisma i wydawnictwa	— — — — —	„	5	„	11
XV. Rozmaitości	— — — — —	„	2	„	2

Podobnie jak w latach poprzednich biblioteka otrzymała dary z wydawnictw Akademii Umiejętności w Krakowie, c. k. Ministerstwa rolnictwa i Wydziału krajowego, Dyrekcja szkoły poczuwa się do miłego obowiązku wyrażenia swej wdzięczności ofiarodawcom za pomnożenie biblioteki szkolnej cennymi wydawnictwami.

Dział beletrystyczny i podręczników szkolnych płacony jest z opłat wnoszonych przez nowo wstępujących uczniów na bibliotekę.

Bibliotekę szkolną prowadzi X Władysław Jelonek, bibliotekę beletrystyczną i podręczników prefekt p. Józef Kowalski.

Biblioteka otwartą jest dla użytku profesorów i urzędników szkoły trzy razy w tygodniu po 1 godzinie dziennie. Biblioteka dla uczniów otwartą jest również trzy razy w tygodniu po 1 godzinie dziennie. Czasopisma prenumerowane w roku szkolnym 1909/10 były następujące: Czas, Poradnik językowy, Przewodnik bibliograficzny, Kwartalnik historyczny, Zbiór ustaw administracyjnych, Kosmos, Gorzelnik, Chemik polski, Misye katolickie, Bibliografia historii polskiej, Journal für Landwirtschaft, Fühlings Landw. Zeitung, Landwirtschaftliche-Versuchsstationen, Biedermans-Central-

blatt für Agriculturchemie, Zeitschrift für d. landwirtschaftliche-Versuchswesen, Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik, Botanische-Zeitung I und II Abt., Botanisches-Centralblatt, Biologisches Centralblatt, Zeitschrift für Pflanzenkrankheiten, Lebensgeschichte der Blütenpflanzen, Naturwissenschaftliche-Rundschau, Thünen-Archiv, Zeitschrift für Spiritusindustrie, Landwirtschaftliche Presse, Wiener Landwirtschaftliche-Zeitung, Molkerei-Zeitung, Rolnik, Tygodnik rolniczy, Rolnik śląski.

Sprawozdanie lekarza zakładowego.

W roku szkolnym 1909/10 zgłosiło się 610 uczniów o poradę lekarską, z czego 213 leżało w infirmaryi przez 372 dni. Stan zdrowia uczniów na ogół był pomyślniejszym niż lat ubiegłych.

Park, dziedziniec szkolny, ogród warzywny i pomologiczny i plantacje wiklin.

W parku zasadzono nowy szpaler grabowy, mający otaczać ścieżkę uzyskaną na zasypnym dawnym rowie i pomieszczono w odpowiednich zagłębieniach nowe ławki. Poprawiono parkany, poprawiono i uzupełniono pomosty na młynówce. Dosadzono brakujące drzewa i krzewy. Na dziedzińcu uzupełniono brakujące krzewy ustawiono nowe ławeczki i utrzymywano go jak zawsze w stanie najodpowiedniejszym.

Z powodu mokrego i zimnego roku warzywa niezupełnie dopisały, choć wogóle urodzaj nie był najgorszy. Wszystkie warzywa znajdują pokup na miejscu lub najbliższej okolicy. Po rozsady zgłaszają się nawet dosyć odległe zamieszkałi odbiorcy.

Ogród pomologiczny otrzymał odnowione ogrodzenie. Założono nową szkółkę drzew owocowych na przestrzeni 2500 m², a szkółkę drzew szpilkowych na przestrzeni 300 m². W dawniejszej szkółce uszlachetniono 2000 sztuk drzewek owocowych, a do istniejącego już sadu dosadzono 20 śliw. Ogród posiada szkółki 3, 2 i jedno-roczone i drzewną, każda po 2000 sztuk. Do sprzedaży przyjdą szkółki w jesieni roku 1911. Rok 1909 na urodzaj owoców był zły: gruszki i śliwy dały nieco owoców, jabłonie, trześnie i wiśnie chybiły.

Dział kwiatowy i roślin ozdobnych rozwija się z roku na rok lepiej. Z wiosną roku 1910 wszystkie braki na dziedzińcu i w parku uzupełniono z własnych zasobów, a pozostałości znajdują chętnych nabywców.

Na plantacjach wikliny założono nową plantację na przestrzeni 1700 sążni kw. Uzupełniono dawne plantacje, zniszczone kilku zalewami Wisły w roku 1909. Kultury 1, 2 i 3 letnie okopano.

Jakkolwiek z roku na rok przybywa nowych plantacji 1/2—3/4 ha, to jednak przy przestrzeni zajętej pod wiklinę a wynoszącej z górą 30 ha, jest to stanowczo za mało. Dotychczasowa dotacja powinna być dwukrotnie zwiększoną, jeżeli gospodarka na plantacjach ma być racjonalną.

Na zwiększenie dochodów z plantacji będzie miało wpływ dodatni urządzenie moczarki i suszni na wiklinę. Koszt tej inwestycji obliczony został na około 6000 koron, ale dochód roczny, bez przyrostu plonu, a tylko skutkiem podniesienia ceny płaconej za 1q wikliny o 20 groszy i tenuty za użytkowanie moczarki i suszni, zwiększyły się rocznie o 600—700 koron, co pokryłoby koszt inwestycji w ciągu najdalej 10 lat.

Dochody z wikliny w ciągu ostatnich pięciu lat zwiększyły się prawie trzykrotnie.

Folwark.

Rok 1909/10 nie był dla plonów pomyślny: zimna i późna wiosna, zimne i słone lato nie mogły sprzyjać należyтым plonom. Zbiór zbóż i okopowych należy uważać za nieco lepszy niż średni, zbiór pasz bardzo skąpy, choć jakościowo dobry.

Obora czernichowska żywiona w okresie zimowym skutkiem niedostatecznej ilości paszy, bardzo extenzywnie, spadła z mlecznością poniżej lat ostatnich, a z pomiędzy obór czerwonego bydła polskiego spadła na ostatnie miejsce. Również niepomyślnie przedstawiał się tłuszcz (3·4%). Na wiosnę sprzedano 4 liche krowy, drobne i nie obiecujące dójki, sprzedano również 5 sztuk jałownika zabiedzonego i nieobiecującego, natomiast pozostało 10 sztuk krów, po których można było spodziewać się podniesienia mleczności przy intensywniejszem żywieniu, zakupiono nowego buhaja i pozostawiono 2 sztuki jałownika. Na okres zimowy dokupi się jeszcze dwie młode krowy, aby doprowadzić stan obory do potrzebnej normy sztuk 12.

Rezultaty tej selekcji i należytego żywienia nie dały długo na siebie czekać. Mleczność podniosła się znacznie, a jest wszelka nadzieja, że przy zastosowaniu indywidualnego żywienia, które rozpocznie się z okresem zimowym, obora czernichowska pójdzie pod względem mleczności i zawatości tłuszczu na jedno z pierwszych miejsc między oborami czerwonego bydła polskiego. Dla ilustracji tego zjawiska przytaczam cyfry udojów za czas od kwietnia do końca czerwca. Ilość tłuszczu z 3·4% przy ciętnie wzrosła do 4·2% minimalnie, a do 5·2% maksymalnie, czyli do 4·7% średnio.

	Ładna	Wesoła	Zła	Ostra	Gniła	Czerka	Miła	Koza	Sobótka	Tyrolka
K w i e c i e ń	218·75	175·00	174·25	115·00	112·50	165·50	216·25	149·50	115·50	144·25
M a j	297·50	200·25	185·75	137·50	136·25	185·75	214·75	159·75	143·00	170·00
C z e r w i e c	265·00	221·50	191·75	152·25	147·25	215·75	231·25	174·50	165·75	194·75

Chlewnia składała się z 1 knura i 4 maciorek, daje pomyślne rezultaty wobec dobrej ceny za prosięta.

Gospodarstwo lasowe daje bardzo dobre wyniki, a skoro przystąpi się do niezbędnego odwodnienia części lasu, przyrost i kultury będą jeszcze lepiej prosperować.

■ Dyrektor:

J. F. Sikorski w. r.